

SONET

Sonet (znelka) je štrnásťveršový strofický básnický útvar (vznikol v Taliansku začiatkom 13. storočia). **Štrnásť veršov sonetu sa obvykle člení na štyri strofy. Prvé dve sú štvorveršové (kvartetá) a druhé dve trojveršové (tercetá).** Je známe aj iné strofické členenie sonetu (Shakespeare 12+2, Hviezdoslav 4+4+6).

Sonet má zvláštne rýmové usporiadanie: musia v ňom byť dva vnútorné a dva vonkajšie rýmy, napr. *abba abba cdc dcd* (môže byť aj *abab abab cdc dcd* alebo *abba abba cdc ede* a iné variácie).

Klasický sonet má záväznú aj vnútornú stavbu. Obsah je rozčlenený na tézu, antitézu a syntézu. Prvá časť sonetu nastojuje a rozvíja tému (téza a antitéza), druhá časť tému uzatvára pointou (syntéza). Sonet sa sporadicky objavuje v tvorbe takmer každého slovenského básnika.

K najvýznamnejším skladateľom sonetu patria J. Kollár (*Slávy dcera*), **P. O. Hviezdoslav** (*Sonety, Krvavé sonety*), **S. H. Vajanský, J. Jesenský, V. Beniak, P. Horov, J. Kostra, V. Mihálik** (*Sonety pre tvoju samotu*).

STROFA

Strofa alebo sloha je relatívne samostatná, uzavretá básnická jednotka. **Skladá sa z viacerých – najmenej z dvoch – veršov. Viac ako štrnásťveršové strofy sú zriedkavé. Najrozšírenejšia a najobľúbenejšia je štvorveršová strofa.**

V dejinách literatúry vznikli rozličné druhy strof (napr. tercína, oktáva, madrigal, triolet atď.). Osobitný druh strofy v slovenskej literatúre vytvoril A. Sládkovič (desaťveršová, tzv. Sládkovičova strofa).

V tradičnej poézii mávajú strofy jednej básne najčastejšie rovnakú stavbu: rovnaký počet veršov s rovnakým usporiadaním rýmov (pravidelná strofická výstavba).

Podľa toho, či sa básne členia na strofy, rozlišujeme básne strofické a nestrofické. Nestrofické básne sa využívajú najmä v epike. Ak sa väčšie nestrofické básne členia na menšie časti, tieto sa obvykle nazývajú spevy.

Strofe sa nevyhýba ani moderná poézia, ktorá však popri tradičných strofách využíva v strofike veľkú tvarovú rozmanitosť (básne modernej poézie majú obyčajne voľnú strofickú výstavbu).

SYLABICKÝ PROZODICKÝ SYSTÉM (SLABIČNÝ VERŠ)

Sylabický verš je založený na výskyte rovnakého počtu slabík vo verši. Na vytváraní rytmu verša sa zúčastňujú:

1. opakovanie rovnakého počtu slabík vo veršoch (rovnoslabičnosť),
2. intonačná prestávka rozdeľujúca verš na dve časti (dieréza),
3. združený rým,
4. rytmicko-syntaktický paralelizmus (zhoda veršového a vetného členenia).

<i>Ho ri oh ník, ho ri na Krá lo vej ho li.</i>	12	a
<i>Ktože ho nakládo! – dvanásti sokoli.</i>	12	a
<i>Dvanásti sokoli, sokolovia bieli,</i>	12	b
<i>akých ľudské oči viacej nevideli!</i>	12	b
<i>Dvanásti sokoli, sokolovia Tatier,</i>	12	c
<i>akoby ich bola mala jedna mater;</i>	12	c
<i>jedna mater mala, v mlieku kúpavala,</i>	12	d
<i>zlatým povojníčkom bola povijala.</i>	12	d

(J. Botto, *Smrť Jánošíkova*)

Sylabický prozodický systém (sylabická prozódia, sylabický verš, slabičný verš) sa uplatňoval predovšetkým v ľudovej slovesnosti. V umelej poézii sa rozšíril v období romantizmu, pretože básnici Štúrovej školy čerpali podnety a impulzy z ľudovej tvorby. (Tento druh verša však nájdeme už aj v staršej literatúre, napr. v historických piesňach, v duchovných piesňach, i v diele *Valaská škola – mravná stodola* od H. Gavloviča.)

Najobľúbenejším sylabickým veršom v období romantizmu bol dvanásťslabičný a osemslabičný verš. Využívali sa však aj verše s dlhším rozsahom (trinásťslabičnik použil S. Chalupka v básni *Mor ho!*, štrnásťslabičnik J. Kráľ v básni *Jarná pieseň*). V tvorbe slovenských romantických básnikov sa vyskytujú aj básne s kratšími veršami (zväčša ponášky na ľudovú pieseň a umelé balady).